Milliy maqsadlar indikatorlarini shakllantirishda aholini roʻyxatga olishning roli katta

Oʻzbekiston Respublikasi aholisi va uning farovonligi toʻgʻrisidagi ishonchli maʼlumot uzoq muddatli prognozlar va davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish maqsadli dasturlarini, yangi ish oʻrinlari tashkil etish va aholi bandligini taʼminlash dasturlarini ishlab chiqish, barqaror rivojlanish Milliy maqsadlari indikatorlarini shakllantirish, mehnat resurslari joylashuvi va ulardan foydalanish jarayonlarini oʻrganish, ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun muhim poydevor hisoblanadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti 2015-yil 10-iyundagi “2020-yilda aholi va uy-joy fondini roʻyxatga olish borasidagi prinsiplar va tavsiyalar” rezolyutsiyasiga tayanib, aʼzo-davlatlarni 2020-yilda Butunjahon aholi va uy-joy fondini roʻyxatga olish dasturi doirasida aholi va uy-joy fondini roʻyxatga olishga taalluqli xalqaro va hududiy tavsiyalarni inobatga olgan holda kamida bir marta aholi va uy-joy fondini roʻyxatga olishni oʻtkazishni qatʼiy daʼvat etadi.

Mustaqillik yillarida Oʻzbekiston Respublikasida aholini roʻyxatga olish oʻtkazilmagan. Aholi soniga, yosh-jins tarkibiga keskin taʼsir koʻrsatgan oʻzgarishlar, respublika hududidagi aholi joylashuvi xususiyatlari va boshqa ijtimoiy-demografik oʻziga xosliklar aholining joriy hisobiga oid mavjud maʼlumotlarni qoʻllashni sezilarli darajada cheklamoqda.

Aholini roʻyxatga olish mamlakatda yashovchi barcha aholiga tegishli boʻlgan demografik, iqtisodiy va ijtimoiy maʼlumotlarni yigʻish, umumlashtirish, baholash, tahlil qilish va eʼlon qilishning yagona jarayonini oʻz ichiga olib, aholi toʻgʻrisidagi maʼlumotlarning asosiy manbai hisoblanadi va u kelgusi 10 — 30 yillik rivojlanishning prognoz koʻrsatkichlarini hisoblash uchun ishonchli poydevor yaratadi, hududlarni rivojlantirish va jamiyatning ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga yordam koʻrsatish boʻyicha siyosiy va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zarur maʼlumotlarni olish imkonini beradi. U aholi sonini ishonchli hisoblash, shuningdek, aniq belgilab qoʻyilgan yagona hisobga olish davrida aholining jinsi, yoshi, oilaviy ahvoli, maʼlumoti darajasi, yashash sharoiti, bandligi, millati, fuqaroligi hamda boshqa demografik, ijtimoiy va iqtisodiy xususiyatlari boʻyicha yakka tartibda hisobga olish va batafsil tavsiflashning universal usulini ishga solgan holda rasmiy statistika tizimida asosiy rol oʻynaydi.

Oʻzbekiston Respublikasi hududida yaxlit va xar bir maʼmuriy-hududiy birlik boʻyicha aniq bir vaqtda yashovchi shaxslarning turli tavsiflari toʻgʻrisida xalqaro taqqoslana oladigan ishonchli, xolis va yaxlit maʼlumotlarni yagona statistik uslublar asosida yigʻish aholini roʻyxatga olishning maqsadi hisoblanadi.

Aholini roʻyxatga olishni oʻtkazish aholi tarkibidagi global oʻzgarishlarni baholash, demografik siyosatni, aholi sogʻligʻini mustahkamlash, ayollar va bolalar ahvolini yaxshilash va oilalarga yordam koʻrsatish chora-tadbirlarini ishlab chiqish uchun axborotlar bazasini kengaytirish, aholi punktlari va shaharlar infratuzilmasini rivojlantirish, mehnat resurslaridan foydalanish va ularni joylashtirish boʻyicha qisqa, oʻrta va uzoq muddatli prognozlar, dasturlar tayyorlash va indikativ rejalashtirish, milliy barqaror rivojlanish maqsadlarini shakllantirish va uning amalga oshirilishi ustidan monitoring oʻtkazish, aholini roʻyxatga olish davrlari oraligʻida aholi soni va tarkibining joriy hisobini yuritish, aholi sonining hisobi va prognozlarini amalga oshirish uchun statistik bazani yaratish, ijtimoiy-iqtisodiy muammolar boʻyicha ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish kabi asosiy vazifalarni oʻz ichiga oladi.

Aholini roʻyxatga olishni oʻtkazish boʻyicha xalqaro tavsiyalar va xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqqan holda, aholini roʻyxatga olishga tayyorgarlik koʻrish va uni oʻtkazish ishlari uch bosqichni oʻz ichiga olib, ularning doirasida tadbirlar ham bosqichma-bosqich, ham bir vaqtning oʻzida oʻtkazilishi belgilangan.

Birinchi bosqichda (3 yilga yaqin davrda) aholini roʻyxatga olishni tashkil etish, oʻtkazish tamoyillari, uslubiy asoslari va moliyalashtirish manbalarini aniqlash masalalarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish, aholini roʻyxatga olish dasturini, roʻyxatga olish varaqalari blanklarini, aholini roʻyxatga olishni tashkil etish va oʻtkazish, uning natijalarini olish va eʼlon qilish metodologiyasini ishlab chiqish, sinov asosida aholini roʻyxatga olishga tayyorgarlik koʻrish va uni oʻtkazishni tashkil etish, uning natijalarini tahlil qilish va uning asosida metodologik hujjatlarni takomillashtirish, xaritalash, aholi punktlaridagi uylarning roʻyxatini tuzish va aholini roʻyxatga olishning tashkiliy rejalarini tuzish, zamonaviy xaritalash texnologiyalaridan foydalangan holda aholini roʻyxatga olishga tayyorgarlik koʻrish, uning oʻtkazilishini nazorat qilish, yakuniy natijalarni olish va taqdim etishning avtomatlashtirilgan tizimini yaratish, axborot-tushuntirish ishlarini oʻtkazish, roʻyxatga olish varaqalarini va boshqa hujjatlarni chop etish, moddiy-texnika taʼminoti vositalarini tayyorlash va (yoki) xarid qilish, shuningdek, ularni roʻyxatga olish uchastkalariga yetkazish, roʻyxatga olish uchastkalarini bino, transport va aloqa vositalari bilan taʼminlash, roʻyxatga olish tadbirida ishtirok etuvchi vaqtinchalik xodimlarni oʻqitish, aholini roʻyxatga olishga tayyorgarlik koʻrish bilan bogʻliq boshqa ishlar amalga

oshiriladi.

Ikkinchi bosqichda (10 kundan 60 kungacha bo‘lgan davrda) bevosita aholini ro‘yxatga olish amalga oshiriladi, ya’ni aholi to‘g‘risidagi ma’lumotlar yig‘iladi, nazorat tekshiruvi o‘tkaziladi va aholini ro‘yxatga olish materiallari topshiriladi.

Uchinchi bosqichda (2 yildan 3 yilgacha bo‘lgan davrda) aholini ro‘yxatga olishga doir birlamchi materiallarni ma’lumotlarni qayta ishlash bo‘yicha ixtisoslashgan tuzilmalar tomonidan qabul qilib olish, aholini ro‘yxatga olish materiallarini avtomatlashtirilgan tizimda qayta ishlashga tayyorlash, birlamchi ma’lumotlarni kiritish, kodlash, nazorat va tahrir qilish, aholini ro‘yxatga olish bo‘yicha dastlabki natijalarni olish, aholini ro‘yxatga olish natijalarini e’lon qilish va tarqatish kabilar amalga oshiriladi.

O‘ktamjon Teshaboyev,
Rishton tumani statistika bo‘limi boshlig‘i.

2024-09-23 11:27:05